

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Мая Григориевна Ляпина, дн
Медицински колеж „Й. Филаретова“ – Медицински университет - София

Основание: член на Научното жури, назначено със Заповед № РД-454/21.09.2022 г. на Директора на НЦОЗА - София и Решение на Научен съвет на НЦОЗА (Протокол № 20/16.09.2022 г.).

Относно: Дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“, по научната специалност „Хигиена“, в професионално направление 7.1. „Медицина“ от област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт.

Автор на дисертационния труд: д-р Ирина Димитрова Димитрова - Тонева, докторант на самостоятелна подготовка към отдел „Здраве при работа“, Дирекция „Обществено здраве и здравен риск“, Национален център по обществено здраве и анализи – София.

Тема: „Професионална експозиция на кръв и биологични течности при здравни работници в болничната помощ и състояние на пред- и постекспозиционната профилактика“

Научен ръководител:
доц. Катя Вангелова, дб

Представеният дисертационен труд на докторанта д-р Ирина Димитрова Димитрова - Тонева отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Национален център по обществено здраве и анализи.

Биографични данни и професионално развитие на докторанта

Д-р Ирина Димитрова Димитрова - Тонева завършва висше образование с образователно-квалификационна степен „Магистър“ по медицина в Медицински университет – София през 1985 г. Тя е докторант на самостоятелна подготовка към отдел „Здраве при работа“, Дирекция „Обществено здраве и здравен риск“, Национален център по обществено здраве и анализи – София. Придобитият ѝ дългогодишен професионален опит е последователно като лекар ординатор в системата за държавен контрол по трудова медицина в РЗИ Ст. Загора и София (1986-1991 г.), след което, от 1991 г. и понастоящем работи като научен сътрудник и асистент в Национален център по обществено здраве и анализи. Участва в редица изследвания в областта на професионалното здраве, в разработването на Национален азбестов профил на България, участва в обучението на специалисти по ЗБУТ. Провела е редица обучения в

областта на трудовата медицина: специализирано обучение по физиология на труда, физически и химични рискове на работното място, оценка на риска на работното място, професионални заболявания, оценка на здравния статус. Владее отлично немски и на работно ниво английски език. Д-р Ирина Димитрова – Тонева е дългогодишен, опитен и квалифициран в областта на трудовата медицина учен.

Обща характеристика на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд е с обем 176 стандартни страници и е онаяден с 51 фигури и 27 таблици. Библиографията включва 300 литературни източника, от които 21 на кирилица.

Структурата на дисертационния труд е изискваната за такава разработка и се състои от въведение – 4 стр., литературен обзор на 51 страници, разделен на следните логически свързани части: значимост на проблема, икономическа и хуманитарна тежест; епидемиология на HBV, HCV, HIV; разпространение на наранявания с остри предмети (НОП) при здравни работници, засегнатост на отделните длъжности - ефекти след въвеждане на Директива 2010/32/ЕС; здравни последици от наранявания с остри предмети - трансмисия на кръвнопреносими патогени; ваксинация против хепатит В при здравни работници – статус и политики; превенция на НОП и възможните им последици; наранявания и безопасни медицински устройства; стратегически документи; нормативни документи и проучвания на НОП в България и заключение – формулиращо в 8 точки въпроси, които изискват по-нататъшно проучване и обосноваващи важността на дисертацията, както и хипотеза за изследването.

Актуалност и значимост на темата на дисертационния труд

Секторът на здравеопазването се характеризира с въздействието на широк спектър от биологични, химични, физични, ергономични и психосоциални рискове и поради това е считан за един от най-опасните. Нараняванията с остри предмети, при които е възможна експозиция на кръв и биологични течности с риск от заразяване с кръвнопреносими патогени, заемат важно място сред тях. При здравните работници, немалък процент от HBV, HCV и HIV инфекциите - заболявания с висока тежест на тези върху общественото здравеопазване, се дължат на професионални експозиции. Аспектите на безопасността и здравето при работа на здравните работници, обаче често се пренебрегват. Налице са пропуски в прилагането на регулаторните политики. На европейско ниво се препоръчват допълнителни мерки за обучение и информация, повишаване на осведомеността, регулиране и планиране на политики и на финансиране, както и национално наблюдение на видовете злополуки и обстоятелствата на кръвно детерминирани инфекции. Във връзка с горното, актуалността на темата на дисертационния труд е безспорна.

Литературен обзор

В литературния обзор е извършен задълбочен анализ на научната литература, демонстрират се изчерпателните познания и разбиране на същността на проблема от д-р Ирина Димитрова – Тонева. Подробно е разгледана значимостта на проблема, икономическата и хуманитарната му тежест, епидемиологията на HBV, HCV, HIV като

глобален здравен проблем, както и разпространение на НОП при здравни работници и засегнатостта на отделните длъжности. Дискутирани са и ефектите след въвеждане на Директива 2010/32/ЕС, статуса и политиките относно ваксинация против хепатит В при здравни работници, очертавайки и проблемът за това, че въпреки усилията за насърчаване ваксинациите процентът на имунизирани здравните работници е недостатъчен. Разгледани са и въпроси относно превенцията на НОП в контекста на основните стратегическите и националните нормативни документи. Подробно са представени и проведени в България проучвания на НОП.

Цел и задачи

Направените обобщение и изводи насочват по логичен начин към целта и задачите. Целта на дисертационния труд е формулирана точно и конкретно, а етапите на изследването са представят като 7 отделни задачи, които са изпълнени.

Материал и методи

За постигане на целта и изпълнение на задачите на дисертационния труд, в проучването е обхванат внушителен по брой контингент - 2744 здравни работници от 19 болници в гр. София. Избраните методи са обосновани с подходяща мотивация. Използвани са адаптиран стандартизираният въпросник-анкета за самооценка на експозиция на кръв „Експозиция на болничен персонал на кръв и кръвнопреносими инфекции“, успоредно с анкетна карта относно характеристики на работата и организацията на сменните режими, стрес, умора и субективна оценка за здравето състояние. Чрез анкетна карта, базирана на кратката версия на Германския въпросник за анализ на стреса, свързан с работата са оценени стресорите и ресурсите. Методите, събраните и обработени материали са прецизно и точно описани. Подходящо са подбрани и математико-статистическите методи.

Резултати и обсъждане

При описание на резултатите текстуалното обяснение следва таблиците и графиките, след надлежното въвеждане в текста на съответните понятия. Обсъждането на резултатите включва изчерпателно връзките между установеното за различните групи. Задълбоченият сравнителен анализ с литературните източници дава насоките за обобщение на резултатите. Установена е висока честота на инциденти с нараняване с остри предмети при болничните здравни работници. При анализа на данните се дефинира честотата на инциденти при различни професионални групи и работни места – тя е обезпокоително висока при акушерките (83,8%), последвани от медицинските сестри (най-вече работещи в хирургични и в отделения за спешна помощ /интензивни грижи) и лекарите (най-чести при хирурзи, акушеро-гинеколози, уролози и анестезиолози). Като цяло е установен висок здравен риск. От друга страна, голяма част от здравните работници не са докладвали за инцидент, което индицира тяхната неточната перцепция на риска от инфектиране при инцидент със заразена кръв. С възможност за предприемане и приоритизиране на практически действия при решаване на проучения проблем са установените недостатъчно участие на Контролния орган по инфекции в болниците, незадоволителни нива на пред- и постекспозиционната

профилактика при здравните работници и сериозни пропуски във всички аспекти на приложението нормативната уредба. Считам за важен практически принос и очертаната необходимост от повишаване на информираността, особено на специалистите по здравни грижи и по-възрастните работещи. В контекста на проблематиката в сферата на здравеопазването теоретично и практически приложима е и извършената оценка на рискови относно честотата на НОП психосоциални фактори, свързани с организацията на работа, с характеристиките ѝ, с умората и стреса на работещите. Установена е значима зависимост на НОП с вида сменен режим на работа, броя нощни смени месечно, продължителността на смените и полагането на извършен труд. Формулираните въз основа на проучването 12 изводи следват логически от поставените задачи и обобщават най-важните резултати от направените проучвания и на приноса. Дефинираните приноси са базирани на собствените проучвания и резултати и са добре защитени от качеството на извършените изследвания. Направени са 8 практически приложими препоръки.

Автореферат и публикации във връзка с дисертационния труд

Структурата и съдържанието на автореферата към дисертационния труд са в съответствие със законовите изисквания. Стегнато, но изчерпателно са представени най-важните характеристики на проведеното научно изследване и получените резултати. Във връзка с дисертационния труд докторантката е представила 8 публикации – 7 в български и 1 в международни научни издания, както и 5 участия в научни събития.

Заключение

Представеният от д-р Ирина Димитрова-Тонева дисертационен труд е самостоятелно и задълбочено изследване по ясно формулиран и актуален проблем и съдържа конкретни научно-теоретични и научно-приложни резултати. Приложените изследователски методи са адекватно подбрани и надлежно описани. Резултатите са представени изчерпателно и в логическа последователност. Обсъждането на резултатите показва добрата подготовка на д-р Ирина Димитрова-Тонева и способността ѝ за задълбочен анализ. Формулираните изводи дават основание да се очаква, че постигнатото от докторанта ще бъде практически приложено.

Въз основа на изложеното давам **ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА** на дисертационния труд на д-р Ирина Димитрова-Тонева и предлагам на Научното жури да ѝ бъде присъдена образователната научната и степен „Доктор“.

София, 26. 10. 2022 г.

доц. д-р Мая Ляпина, дм, дн